

Liturgie:

Votum en groet

Psalm 34: 6

[*Voor morgendienst*: Wetslezing uit Exod. 20 en Psalm 119: 28 en 29]

Gebed om verlichting door Gods Geest en zijn werk tot bekering door evangeliieverkondiging

Schriftlezing: 1 Samuel 13: 1 – 15

Psalm 33: 6 en 7

Tekst voor de preek: 1 Samuel 10 vers 8

(ook vers 7 kan met vers 8 gelezen worden met vooraf de opmerking of toelichting: “nadat Samuel blijktens hoofdstuk 10 Saul tot koning van Israël heeft gezalfd, geeft Samuel vervolgens in vers 7 en 8 aan Saul twee opdrachten die Saul als koning zal uitvoeren”).

Preek

Psalm 33: 8

[*Voor middagdienst*: gezang 179 a, eventueel in wisselzang]

Dankgebed

Slotzang na de collecte gezang 121: vers 7, 8 en 9.

Zegen

Preeklezers: wilt u mij aangeven wanneer u deze preek gebruikt voor een leesdienst en voor welke gemeente? Dan kan ik daar rekening mee houden in het geval dat men mij vraagt in uw gemeente voor te gaan. Mijn emailadres: lij.jokrab@kpnplanet.nl Alvast bedankt!

Gemeente van onze koning Jezus,

gasten, broeders, zusters, jongelui en ieder die op welke manier deze kerkdienst meemaakt:

Een tijdje geleden zijn er in ons land verkiezingen gehouden. Misschien herinnert u zich hoe het proces na de verkiezingen in gang werd gezet voor een nieuwe regering. Ik bedoel: het formatieproces.

Weet u nog hoe dat ging?

Voor het eerst werd onze koningin een beetje op een zijspoor gezet. Bij het opstarten van het formatieproces kwam zij er niet meer aan te pas. Dat was nieuw.

Weet u nog wat het argument daarvoor was? Woordvoerders in de Tweede Kamer zeiden: “Wij willen het zelf doen”. Dan zou het transparanter, veel doorzichtiger worden. Dan kwamen er geen geheime besprekingen om een informateur aan te wijzen. Dan ook kon de Tweede Kamer zelf er telkens over spreken zodra men dat nodig vond.

Kortom: de Tweede Kamer wilde het *zelf* doen, *zelf* in eigen hand houden.

Hebt u toen niet gedacht: ‘kijk, dat past helemaal in onze tijd, in onze samenleving’. Zo hoor je dat vaak zeggen, ook thuis. Jongeren zeggen tegen hun ouders, laat mij nou maar,

vertrouw mij nou maar: ik wil het zelf doen! Op straat en op school kan het zo maar gezegd worden: laat mij nou maar, bemoei je er niet mee, ik doe het zelf wel.

Zelf doen! Dat kan goed gaan. Het kan ook verkeerd uitpakken.

In de politiek kon het ook twee kanten op. Het kon mislopen. Sommigen vreesden dat van te voren. Het kon ook prima verlopen.

Zo kan het thuis en op school ook. Kinderen kunnen het soms echt wel zelf, en goed! Maar ze kunnen het ook breken. Het kan altijd twee kanten op.

Hoor je datzelfde niet steeds in de Bijbel? Sterker nog, hoor je dat de Here zelf niet steeds zeggen, heel de Bijbel door: 'de mensen moeten het zelf doen'. *Dat begint immers al bij Adam!* We zien het hier bij Saul. Hij moet zijn leven zelf maken. God legt het in zijn handen, zijn eigen toekomst.

Nee, God gééft de wereld en de toekomst van mensen niet UIT handen (let wel: Hij gééft het niet uit handen), maar Hij LEGT de wereld, de toekomst van jouw leven IN jouw handen. Jij moet en mag het zelf doen: van de wereld, van jouw leven iets goeds, iets moois(!) maken. Daarom gaf God aan Adam een proefgebod.

Ook aan koning Saul. Dat vinden we hier in onze tekst. Voor hem als koning van Israël gold een proefgebod. We lezen het in vers 8: 'ga naar Gilgal', zegt Samuel en wacht daar op mij. Het gaat om de vraag: zal ook de *zoon* van Saul koning worden. Dáárvóór wordt Saul op de proef gesteld.

Anders gezegd: God beproeft Saul OF zijn koningschap een *erfelijk* koningschap zal worden. Dat is aan de orde in onze tekst: 1 Sam. 10 vers 8. God legt de toekomst van Saul en zijn huis in Sauls eigen handen.

Vers 8, deze opdracht van Samuel voor Saul, wordt breed uitgelegd en uitgewerkt in hoofdstuk 13, zoals we dat hoofdstuk samen hebben gelezen.

Het komt er nu op aan dat we dit gelovig verwerken, er lering uit halen voor ons hele leven vandaag.

Dit is de boodschap vanmorgen [vanmiddag]:

God stelt Saul evenals alle mensen verantwoordelijk voor zijn en hun toekomst;

We letten op twee gegevens, te weten

a: de inzet van koning Saul

b: de opzet van zijn koninklijk beleid

Het zou zo maar kunnen dat u Saul een zielig figuur vindt. Was hij niet een soort slachtoffer? Israël wilde een koning. Daarom kregen ze Saul.

Maar stond het eigenlijk niet al bij voorbaat vast, stond het zelfs voor de Here eigenlijk niet al van te voren vast dat Sauls koningschap zou mislukken? Dat hij aan de kant zou worden geschoven? En dat David naar voren zou komen als koning voor Israël?

Misschien voel je jezelf trouwens ook wel een beetje zielig, een slachtoffer. Of je voelt jezelf mislukt? Mogelijk had je graag andere ouders gehad, een leukere familie, of minder lastige kinderen, een betere baan, of loopbaan.

Zelfs kun je denken: 'waarom verandert de Here mijn leven niet en krijg ik geen openingen voor een betere toekomst? Hij begrijpt toch ook wel dat het zo niet goed gaat met mij, in mijn leven?'

Mocht je dat denken, gasten, brs en zrs, jongelui, draai het dan alsjeblieft direct om. Zeg tegen jezelf dat je verantwoordelijk bent voor je zelf. Maak jezelf geen slachtoffer. Schuif het ook niet te gemakkelijk naar de Here toe, zo van: 'als God bestaat, dan zou het toch heel anders moeten lopen?' Of iets van die aard. Nee, bedenk: de mensen zijn zelf voluit verantwoordelijk voor wie ze zijn en wat ze doen.

Dat zie je bij Saul in het bijzonder. Zo wordt hij in de Bijbel getekend. En wees wel eerlijk. Hij is bepaald niet zielig, hij voelde zich zeker geen mislukkeling.

Het gaat juist prima met hem. Hij zet zich echt goed in en weet wat hij als koning doet. Wat hij moet doen. Hij WIL het ook. Hij heeft er zin in: hij WIL koning zijn van Gods volk. Hij DOET het ook echt prima!! Zijn inzet komt tevoorschijn zodra hij koning is.

Onze tekst zegt: hij krijgt de opdracht om naar Gilgal te gaan. Welnu, zo laat hoofdstuk 13 zien. Hij reageert niet: och dat zijn maar regels, voorschriften van Samuel. Daar heb ik niet zoveel mee. Nee, hij houdt zich aan de afspraak die Samuel vlak na zijn zalving tot koning met hem maakte. Samuel noemt dat in hoofdstuk zelfs een *gebod* van God: de afspraak tussen die twee mannen wordt een goddelijke eis aan de koning! Saul trekt daarom naar Gilgal en wacht daar zeven dagen op Samuel. Uitstekend, kun je echt zeggen.

Want daarmee bewijst Saul dat hij koning wil zijn *voor* Israël, dat is: *ten bate van* Israël. De allereerste opdracht voor een echte koning om zich waar te maken voor Gods volk is: strijden tegen de vijand van God.

Welnu, hij wil het kwaad bestrijden, zoals dat kwaad, die vijandschap tegen Gods volk heerst. De Filistijnen waren er immers de baas! Is dat niet bewonderenswaardig: wie zet zich in tegen vijanden van God, tegen het kwaad in de wereld?

Zetten we zijn inzet precies op een rij, dan zie je hoe dit alles in elkaar past. Dan zie je hoe goed het met Saul gaat als koning. Sinds hij geroepen werd!

Toen hij gekozen werd, dook hij weg!

'Waar is hij', vraagt men. Het lot viel op Benjamin, op de familie van Kis, ten slotte op Saul.

'Maar waar zit hij toch??'

'Oh', zo is de conclusie, 'hij heeft zich verstopt. Hij zit bij het pakgoed, de bagage'.

Is dat niet begrijpelijk? Is het Bijbels gezien niet logisch dat hij zich voor zijn afkomst schaamt en wegkruipt? Zou jij dat niet doen? Denk het je in.

Daar was Bijbels gezien toch alle reden voor, gemeente, jongelui!! De Bijbel staat er uitvoerig stil. Ik bedoel: bij Gibeon, het dorp of stadje waar Saul vandaan komt. Het hoorde bij het gebied, de stam van Benjamin.

Volgens de Bijbel was dat toen een erg onfris dorp, seksueel gezien. Het zal maar in je dorp of stad gebeuren!

Komt een vreemdeling in het dorp. Met een (bij)vrouw. En dan ...

Niet één of twee jongens of mannen zeggen: 'dat is een leuke vrouw, die willen we wel hebben'. Nee, alle mannen van het dorp nemen haar te pakken en zijn de hele nacht met haar bezig. De volgende morgen ligt ze vrijwel dood op de drempel van het huis waar de vreemdeling logeert.

De andere stammen horen ervan. Wat er in Gibeā, het latere dorp van Saul, gebeurde, gaat als een lopend vuurtje door heel Israël. En dan gaat het van kwaad tot erger.

De andere stammen denken schone handen te hebben. Ze wreken zich op wat ze als kwaad zien in Israël. Een burgeroorlog wordt het, met als resultaat dat de stam Benjamin haast wordt uitgeroeid.

De Bijbel vertelt het in het boek Rechters en wel heel uitgebreid in de laatste hoofdstukken van dat Bijbelboek, te weten hoofdstuk 19, 20, 21 en 22. Geen misverstand dus: Gibeā heeft een onfrisse bevolking.

Israël zit dan met de handen in het haar: hoe moeten ze Benjamin als broederstam van de ondergang, van uitroeiing redden? Ze verzinnen een list. De stad Jabes komt daarbij in zicht. Daar worden mannen en vrouwen gedood. Maagdelijke meisjes die nog geen seksuele gemeenschap hadden met een man, worden gespaard en aan de overgebleven jongeren van Benjamin gegeven. Zo is er toch nog toekomst voor Benjamin. Tegelijk is de bevolking van Jabes verwant geworden aan Gibeā. Het hoort nu bij Benjamin.

Geen wonder dat Saul zich schaamt voor zijn afkomst en bescheiden wegkruipt. Eenmaal gekozen laat hij zien wat hij wil.

In 1 Samuel 10 vers 7 kreeg hij van Samuel zijn eerste opdracht. Vertalers hebben moeite gehad om dat vers goed neer te zetten. Ook de NBV maakt het niet echt duidelijk. De bedoeling van Samuel was: God zal Saul een aanwijzing geven om zijn koningschap te bewijzen. Die aanwijzing, zo zegt Samuel, moet Saul meteen opvolgen.

Die aanwijzing krijgt hij: Jabes wordt bedreigd. Dan handelt Saul, en wel echt als koning! NIET uit bloed- of familieverwantschap. Want hij roept niet maar zijn eigen familie en zijn eigen stam te hulp. Nee hij roept heel Israël op om Jabes van de ondergang te redden. Kijk, dat is wat je van een echte koning mag verwachten: hij brengt het volk tot EENHEID. Eerder deed ieder immers voorheen, iedere stam ook, wat goed was in eigen ogen. Dat kon gebeuren, omdat ze geen koning hadden.

Dat is nu geheel anders. Saul zet zich als een echte koning is, bewijst zich aan de hand van de aanwijzing die hij van God kreeg. Die aanwijzing uit vers 7 word uitgelegd en uitgewerkt in hoofdstuk 11: het volk staat als één man op, en wel door toedoen van koning.

Samuel kan, zo leert hoofdstuk 12, gerust afscheid nemen en alles aan Saul overlaten. Er groeit vertrouwen en sympathie bij Samuel voor Saul als een goed koning.

In dat geheel kunnen we onze tekst nog beter begrijpen. Saul gaat naar Gilgal om te bewijzen dat hij koning is. Zijn eerste taak is immers Gods vijanden aan te pakken.

Jonathan gaat daarin voor.

In Gibeā staat een houten of stenen zuil van de Filistijnen. Dat was, zoals de NBV ten onrechte vertaalt, geen wachtpost van Filistijnse soldaten in Gibeā, het dorp van Saul. Nee, het is een zuil die overeind staat als symbool dat de Filistijnen de baas zijn. Die zuil slaat Jonathan kapot. Deze gebeurtenis wekt de woede op van de Filistijnen. Daarom is de spanning tussen beide volken te snijden en daarom grijpt Saul in.

Immers, waarom staat die naam van Gilgal zo centraal in onze tekst en in de afspraak die Samuel met Saul maakte, direct na zijn zalving?

Het gaat maar niet om een simpele geografische aanduiding. Als zou de Heilige Geest met deze naam u als eerlijke Bijbellezer alleen maar willen helpen het landschap aardrijkskundig een beetje in beeld te hebben om te weten waar alles gebeurde wat er wordt verteld.

Nee, het is een heilshistorische plaats. Gilgal heeft een diepe historische betekenis. Het was de plaats waar Jozua het land binnen kwam. Het was het uitgangspunt voor de verovering van het beloofde land. Vanuit Gilgal trok Jozua de volkeren tegemoet om het land in Gods naam op te eisen. Wie aan die eis niet toegaf en zichzelf wilde handhaven, zou omkomen. God had dit land immers aan Abraham en zijn nageslacht beloofd. En dat hoorden al die volkeren!!

Welnu, Saul keert terug op die schreden van het volk. Als één man zullen ze het land weer terugkrijgen. Zo herinnert hij concreet aan Gods belofte. Daarom de slag met de Filistijnen. Saul bindt vanuit Gilgal de strijd om het beloofde land aan. Hij keert zich naar Gods belofte aan Israël en maakt die belofte springlevend.

Met een zekere humor roept Saul het volk tot deze veldslag. Hij zegt: 'kom Hebreëen, kom in opstand'. Hij gebruikt de spotnaam voor de Israëlieten die de Egyptenaren hadden gesmeed. Zo keken ze tegen de kerk, tegen Gods volk aan: een stelletje armoedzaaiers, een slaven!

Of wordt Saul een beetje hoogmoedig en spreekt hij zich daarom zo uit?

In ieder geval, hij wacht zeven dagen in Gilgal en maakt daarin Gods belofte voor Israël weer zichtbaar en concreet. Wie zou dat niet doen?

Wij zijn als gelovigen immers allen gezalfd met de Heilige Geest. We weten wat ons te doen staat in het geloof: de vijandschap wegbreken in ons eigen hart en in het leven van onze naasten.

Gods belofte zal heersen. Wat kwaad is in Gods ogen zal ons niet overheersen. Wie zal er niet op uit zijn als kind van Gods koninkrijk om Gods belofte concreet en zichtbaar te maken. Daar zijn we immers als koningen, priesters en profeten zelf verantwoordelijk voor. Dan kun je van Saul nog wat leren. Hij redeneert niet: 'ach, het zijn maar regels en voorschriften'. Nee, God legt het leven en de toekomst in onze handen en daarom zullen we leven naar Gods belofte en naar zijn woord en wet.

Maar wat ging er dan uiteindelijk toch mis met Saul. Want Samuel wordt vreselijk kwaad op hem en keert zich van Saul af.

Waarin hield Saul zich niet aan de afspraak van onze tekst? Waar viel Samuel over?

Ging het Samuel om dat offeren? Wacht in Gilgal op mij, zo had hij gezegd, en dan zullen we daar brand- en vredeoffers brengen. En zo voegde hij eraan toe, dan zullen we bespreken hoe de strijd zal worden geleverd.

Het kwaad van Saul zat niet in het offeren op zich. Dat zouden latere koningen ook doen. David en ook Salomo, bijvoorbeeld bij de inwijding van de tempel. Nee, op zich was dat niet waarover Samuel echt viel. Het probleem zat in dat wachten. Zeven dagen wachten en dan samen de strijd bespreken.

Luister vooral naar Saul. Hij verdedigde zich. Hij wees op de spannende situatie en vooral op de soldaten die bang werden. Velen kropen al weg voor de Filistijnen omdat ze angstig werden. De opzet van Saul was kennelijk om vooral met zijn soldaten de strijd aan te gaan en zo dacht hij te kunnen winnen. Maar het kwam juist helemaal niet aan op het aantal soldaten, de slagkracht van zijn leger. Er staat al aan het begin van dit hoofdstuk dat er mensen naar huis werden gestuurd die bang waren (zie vers 2-3). Het argument dat schijnbaar zo verstandig en logisch klinkt, slaat gewoon nergens op. Al eerder was een overwinning met een handje vol Israëlieten beslecht, denk aan Gideon.

Let daarom vooral op wat Saul verzwegen, op wat in hoofdstuk 13 niet geschreven staat omdat Saul het onder tafel schoof!

Heeft Saul tegen zijn soldaten gezegd: 'blijf hier, want eigenlijk ben ik jullie koning en aanvoerder niet. God is onze koning en aanvoerder. Op Hem rust onze slagkracht en overwinning. Verwees Saul naar God als koning van Israël, zoals juist Sauls taak was: naar God verwijzen? Hij was toch geen koning als bij andere volken rondom Israël?

Hij was toch leider in Israël om het volk te leren op God te vertrouwen? Wij doen dat toch nog? Zijn wij niet gezalfd met de Geest om steeds anderen naar Jezus als onze Koning te verwijzen en op Hem ons vertrouwen te stellen, dwars door alles heen? Al lijkt er geen doorkomen aan?

Sauls opzet was blijkbaar om op zijn manschappen te steunen. Hij had geen gelovige zelfbeheersing om te wachten tot God door middel van de profeet zich aan het hoofd van zijn troepen zou stellen.

Samuel kwam om te offeren en de strijd te bespreken. Saul kan dan wel zelfbeheersing hebben en de bijna voorbijzeven dagen wachten. Maar gelovige zelfbeheersing is heel wat anders. Vers 8 levert ons het proefgebod voor Sauls toekomst. Samuel sprak daarom blijkens hoofdstuk 13 boos: het koningschap kan zo niet voortduren, niet op basis van Sauls beleid. Het zal geen erfelijk koningschap worden.

Vrome zelfbeheersing is meer dan menselijke zelfbeheersing. Het is echte overgave aan God in Jezus Christus. Hij heeft over ons zijn blijvende, zijn eeuwig(!) koningschap verdiend. Hem zullen we vertrouwen, of we tegenslagen hebben of niet; ons mislukt voelen of slachtoffer misschien van mensen en gebeurtenissen. Toch, door ons geloof in Jezus onze Koning mogen en kunnen we onze handen uit de mouwen steken, onszelf aanpakken, bemoedigen en vertroosten. In Christus Jezus mogen we de verantwoordelijkheid nemen voor ons leven om mens te zijn zoals God het bedoelt. Wie gelooft, kan werkelijk altijd(!) wachten tot het God belieft ons de overwinning te geven in zijn koninkrijk!

Amen.